

dr hab. Marek Tatko
Akademia Sztuk Teatralnych im. Stanisława Wyspiańskiego w Krakowie
Filia we Wrocławiu
marek.tatko@gmail.com

Wrocław, 01.09.2022 r.

**Recenzja dorobku artystycznego i pedagogicznego w postępowaniu o nadanie
stopnia doktora habilitowanego dr Katarzynie Siergiej w dziedzinie sztuki,
w dyscyplinie sztuki filmowe i teatralne.**

Pani Katarzyna Siergiej jest absolwentką Akademii Teatralnej im. Aleksandra Zelwerowicza w Warszawie, Wydziału Sztuki Lalkarskiej w Białymstoku, którą ukończyła w 2005 roku i z tą Uczelnią jest związana od początku swojej drogi artystycznej. Równolegle podjęła naukę na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu w Białymstoku zakończoną w roku 2012 tytułem zawodowym magistra filologii angielskiej. Ukończyła także Nauczycielskie Studium Języków Obcych o specjalności - język niemiecki. Pełniąc funkcję prodziekana Wydziału Sztuki Lalkarskiej, aby w pełni realizować stawiane przed nią zadania w zakresie obsługi programów międzynarodowych zdobyła również certyfikat rocznego kursu prawa i tłumaczeń prawnych z języka angielskiego. Stopień doktora sztuki w dziedzinie sztuk teatralnych uzyskała w 2015 roku pracą zatytułowaną „Improwizacja w teatrze formy. Analiza procesu budowania roli Olgi D. w przedstawieniu *Wierszalin. Reportaż o końcu świata* w reżyserii Piotra Tomaszuka.”

To właśnie z teatrem Piotra Tomaszuka Katarzyna Siergiej związała się zaraz po ukończeniu studiów aktorskich. W tych latach Teatr Wierszalin święcił swoje największe tryumfy. Występował na największych i najważniejszych festiwalach teatralnych w Polsce:

- Międzynarodowe Toruńskie Spotkania Teatrów Lalek – „Bóg Niżyński” /2006/
„Wierszalin. Reportaż o końcu świata” /2007/, „Plastynaci” /2009/
- Festiwal Polskich Sztuk Współczesnych R@port – Gdynia – „Bóg Niżyński” /2007/
„Wierszalin. Reportaż o końcu świata” /2008/, „Wszyscy święci. Zabłudowski cud” /2013/
- Warszawskie Spotkania Teatralne – „Wierszalin. Reportaż o końcu świata” /2008/
- Międzynarodowy Festiwal Teatralny Boska Komedia – „Wierszalin. Reportaż o końcu świata” /2008/
- 15. Festiwal Sztuk Przyjemnych i Nieprzyjemnych, Łódź – 2009 „Marat-Sade”
- Wschód Kultury/ Inny Wymiar, Białystok – „Wszyscy święci. Zabłudowski cud” /2013/
- I Międzynarodowy Festiwal Teatrów Lalek dla Dorosłych, Białystok – „Medea. Moja sympatia” /2015/,

oraz za granicą:

- XXI Międzynarodowy Festiwal Kopriva, Koprivnice /Czechy/ – „Bóg Niżyński” /2007/
- 17th Sibiu International Theatre Festival /Rumunia/ – „Bóg Niżyński” /2010/
- Festiwal Teatralny w Hradec Kralove /Czechy/ – „Bóg Niżyński” /2012/.

Wiele z tych przedstawień otrzymało główne nagrody na wymienionych festiwalach, przede wszystkim „Bóg Niżyński” i „Wierszalin. Reportaż o końcu świata”, w którym habilitantka zagrała Olę D. - jedną ze swoich znaczących ról. Wierszalin był dla młodych aktorów „szkołą życia”, jak pisze sama habilitantka, w Teatrze Wierszalin rozwinęła się nie tylko jako aktorka: *Moją karierę rozpoczęłam od sprzątnięcia sceny, by z czasem móc sprawdzić się także w roli inspicjentki, asystentki reżysera, asystentki dyrektora ds. zarządzania i marketingu oraz koordynatorki projektów edukacyjnych i artystycznych.*

W roku 2014 Katarzyna Siergiej dołączyła do zespołu aktorskiego Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku. Zagrała tam kilkanaście ról w przedstawieniach m.in. Katarzyny Deszcz „Romeo i Julia” /2015/ „Samobójca” /2019/, Jana Nowary „Popiełuszko” /2017/, „Obława” /2019/, Bernardy Bieleni „Miriam” /2019/ oraz Agnieszki Korytkowskiej - Mazur „Momo” /2014/ , „Guguły” /2014/, „Sońka” /2015/, „Exsodus 2.0” /2016/. Wiele z nich wzięło udział w festiwalach:

- XV Festiwal Dramaturgii Współczesnej w Zabrze – „Sońka” /2015/
- Festiwal Bharat Rang Mahotsav, New Delhi, Bhuhansewar, Indie – „Sońka” /2016/
- Tydzień z Teatrem Dramatycznym w Gdańskim Teatrze Szekspirowskim – „Guguły, Sońka” /2016/
- 8. Olimpiada Teatralna w Indiach – prezentacje w New Delhi i Mumbai – „Balladyna” /2018/
- XI Festiwal Kultury Żydowskiej „Zachor – kolor i dźwięk” – „Miriam” /2018/
- Festiwal Kierunek Wschód III, IV – „Obława” /2019/, „Samobójca” /2020/.

Katarzyna Siergiej realizuje się nie tylko jako profesjonalistka w zespole Teatru Dramatycznego w Białymstoku, ale współpracuje także ze Stowarzyszeniem Twórców i Orędowników Kultury ANIMA, a jednocześnie założycielami zespołu Transkapela, które powstało na Mazurach. Pracuje tam z lokalnymi artystami i lokalną społecznością nad kolejnymi przedstawieniami. Tak powstała „Dzika Jabłoń” w reżyserii Jacka Malinowskiego czy „Majne Góry” i „Ring-1920” w reżyserii Romualda Wiczy-Pokojskiego.

Od 2015 roku Pani Katarzyna jest współautorką projektu „ZaTopieni w historii”, którego głównym zadaniem jest ocalenie pamięci o przeszłości miejsca prawosławnej parafii Topilec, leżącej w okolicy Białegostoku oraz zachęcenie mieszkańców do budowania nowej tożsamości w oparciu o tradycję i historię.

W ramach projektu została stworzona grupa teatralna, w skład której weszli młodzi mieszkańcy parafii. Dzięki wieloletnim działaniom grupy udało się stworzyć przestrzeń do pracy i archiwizacji wspomnień osób związanych z Topilem. Grupa teatralna wraz z instruktorami zbiera i opracowuje wspomnienia osób opowiadających swoje historie, dzięki którym powstają kolejne scenariusze teatralne. Praca ta rozwija ich aktywność twórczą i tworzy przestrzeń do komunikacji międzypokoleniowej oraz aktywizuje lokalną społeczność. Projekt ten okazał się wielkim sukcesem, został doceniony przez środowisko artystyczne regionu i instytucje finansujące jego działania. Przedstawienia, które powstały w ramach tego projektu: „Czas wspomnień Topilec” oraz „I nie ma dzwonów” wyreżyserowane przez habilitantkę, otrzymały główne nagrody na Podlaskich Spotkaniach Teatralnych „Zwierciadła” i Konfrontacjach Teatrów Młodzieżowych w Łomży.

Katarzyna Siergiej zagrała także kilka ról w słuchowiskach radiowych i niewielkie role filmowe. Jest także autorką tłumaczenia scenariusza spektaklu „Little Shop of Horrors” autorstwa Howarda Ashmana i Alana Menkena - spektakl na bazie scenariusza wyreżyserował Michael Vogel w Białostockim Teatrze Lalek w 2018 roku, oraz sztuki teatralnej „Wild Heart” („Dziki serce”) autorstwa Janni Younge - spektakl na bazie scenariusza wyreżyserowała Janni Younge w Białostockim Teatrze Lalek w 2019 roku.

Poza pracą w teatrze oraz wymienionymi wcześniej osiągnięciami, Katarzyna Siergiej realizuje również własne projekty. Jednym z nich jest „Medea. Moja sympatia” w reżyserii Jacka Malinowskiego. Kolejnym i zarazem zaproponowanym jako dzieło habilitacyjne jest projekt „Kobieta, granica, dom”, w ramach którego powstał spektakl zatytułowany „Miriam” oraz towarzysząca mu wystawa.

Inspiracją projektu był życiorys prof. Dory Kacnelson, historyczki, literaturoznawczyni i sławistki, badaczki dziejów Kresów Wschodnich i polskich zesańców, urodzonej w 1921 roku w Białymstoku, zmarłej 1 lipca 2003 roku w Berlinie. Katarzyna Siergiej - białostocczanka - do spektaklu o białostoczcance zaprosiła twórców, którzy swoją działalność artystyczną związali z Białymstokiem: Bernardę Bielenię – reżyserkę, Julię Skuratovą – scenografkę, Magdalenę Toczydłowską-Talarczyk – pomysłodawczynię wystawy, Karolinę Cichą – która użyczyła muzyki z płyty Jidyszland/Yiddishland, Ryszarda Dolińskiego – aktora oraz Marcina Nagnajwicza – kompozytora.

„Miriam” to bardzo osobista wypowiedź - wyprawa Pani Katarzyny. Aby ją przeprowadzić zdobyła stypendium prezydenta miasta Białegostoku dla młodych profesjonalnych twórców. Premiera projektu zbiegła się z czasem protestów kobiet, które pamiętamy jako protest „czarnych parasolek”. Związany był on z odrzuceniem przez Sejm RP obywatelskiego projektu ustawy liberalizującej prawo aborcyjne.

Projekt „Miriam”, choć jego akcja oparta na tekście Olega Jurjewa rozgrywa się na początku XX wieku, zabrzmiał bardzo aktualnie zarówno w momencie premiery w 2016 roku, jak i brzmi dzisiaj, podczas rosyjskiej agresji w Ukrainie. Akcja dramatu rozgrywa się w domu bohaterki podczas Rewolucji Październikowej w Rosji, a tytułowa Miriam musi stawić czoło wszelkim niebezpieczeństwom grożącym samotnej kobiecie podczas wojny, jakimi są wszechogarniający lęk o życie, głód czy gwałt. Kobieta samotnie walczy o to, aby jej dom był bezpieczny, aby był oazą, w której będzie mogła przetrwać razem ze swoim dzieckiem i - jak mówi sama aktorka - „żyć po swojemu”.

Habilitantka w swoim autoreferacie pisze, że proces powstawania spektaklu rozpoczął się od spotkania z prawdziwymi, historycznymi przedmiotami pochodzącymi z białostockich domów, które w rezultacie stały się scenografią do przedstawienia. Twórcy „wsłuchiwali” się w nie - a one *poprowadziły nas przez własne historie i w jakimś sensie oddały je nam, byśmy mogli je opowiedzieć „na głos”*. Niewtajemniczonego czytelnika może to trochę dziwić, gdyż w teatrze dramatycznym najczęściej przedmiot czy element scenografii jest tylko rekwizytem czy meblem. W „Miriam” dla Pani Katarzyny są one partnerami, wręcz sojusznikami w walce o przetrwanie ...*szafa, przez drzwi której wchodzi i wychodzi następni mężczyźni, staje się strażnikiem, który na początku chroni przed niebezpieczeństwem zewnętrznego świata, na końcu zaś przeniesie Miriam w inny świat. Kołyska, w której leży martwe dziecko, wciąż zdaje się je usypiać. Przewrócony stół staje się tarczą, a krzesło – boskim tronem. Przedmioty oscylują na granicy własnych znaczeń. Zrobią wszystko, by pomóc ich właścicielce*.

W pracy nad rolą znakomicie został również odczytany przez aktorkę tekst sztuki Juriewa. Świetnym okazał się pomysł, aby bajka - opowieść o kozach wyruszających na poszukiwanie nowej łąki, która zapewni im dostatek, była metaforą życia Miriam. Pozwoliło to wyśmienicie skonfrontować językiem teatru realny świat wojny z tajemniczym światem opowiadanej swojemu dziecku przez Miriam bajki o kozach.

Katarzynie Siergiej towarzyszy na scenie Ryszard Doliński. Oboje tworzą znakomity duet aktorski. Miriam to kwintesencja kobiecości oparta na cudowności, zmienności i złożoności kobiecej natury. Doliński gra trzy różne postaci, tzw. „wojskowych”. Przedstawienie ogląda się z dużym zainteresowaniem nie tylko ze względu na jego przesłanie, lecz również ze względu na znakomite aktorstwo. Katarzyna Siergiej w kreowanej postaci Miriam, jak i jej partner pokazują całe spektrum swoich możliwości aktorskich.

Jerzy Doroszkiewicz w Kurierze Porannym z dn. 29.09.2016 roku pisał: *Urodzeni do swoich ról. Katarzyna Siergiej, pełna energii, dwoi się i troi, zmienia maski raz płaszcząc się przed prześladowcami, innymi razy przejmując nad nimi władzę. Wykorzystuje ich słabości, by obronić cześć i wykić ich nieczne zamiary*. Z kolei Monika Żmijewska w Gazecie Wyborczej z dn. 4.10.2016 roku pisała: *Katarzyna Siergiej niuansuje*

swoją bohaterkę. Jej Miriam jest niezłomna, próbuje przetrwać, ucieka się do najróżniejszych wybiegów. Bywa delikatna, zabawna, próbuje zachować spokój, wymyśla niestworzone rzeczy, w końcu zaczyna być ironiczna.

Jak już wspomniałem, projektowi „Kobieta, granica, dom” towarzyszyła wystawa fotografii. Wystawa ta była udaną próbą pokazania historii konkretnych białostocczanek oraz związanych z nimi miejsc i przedmiotów w celu ocalenia pamięci o kobietach, którym zawdzięczamy bezpieczny dom.

W 2012 roku Katarzyna Siergiej rozpoczęła współpracę z Wydziałem Sztuki Lalkarskiej w Białymstoku jako lektorka języka angielskiego. Będąc absolwentką tego wydziału doskonale wiedziała, jakie „potrzeby językowe” posiadają studenci tej Uczelni. Razem z Urszulą Bagińską-Marciniak, która tak jak i habilitantka jest absolwentką Akademii, stworzyły autorski program nauczania języka obcego jako lektoratu. Kilka lat później przeprowadziła autorski pilotażowy warsztat „Improwizacja w języku angielskim”. Warsztat ten po jakimś czasie przekształcił się w przedmiot obowiązkowy i wszedł do programu studiów. Prowadziła również zajęcia z przedmiotów „Wstęp do aktorstwa” i „Elementarne zadania aktorskie”, a obecnie prowadzi ze studentami I roku zajęcia z „Interpretacji wiersza”. W latach 2016-2019 pełniła funkcję prodziekana Wydziału Sztuki Lalkarskiej w Białymstoku Akademii Teatralnej im. Aleksandra Zelwerowicza w Warszawie.

Konkluzja

Po zapoznaniu się z dorobkiem artystycznym, naukowym i pedagogicznym oraz działalnością społeczną dr Katarzyny Siergiej stwierdzam, że wnosi ona znaczący wpływ w rozwój sztuki teatru w Polsce. Popieram zatem wniosek o nadanie Pani Katarzynie Siergiej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki, dyscyplinie - sztuki filmowe i teatralne. Habilitantka spełnia wymagania określone w art. 219 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Wrocław dn. 1.09.2022

Marek Tett